

Privatpraktiserende tannleger og plikten til å yte øye personellovens § 7

NTFs Tidende har den siste tiden hatt økt fokus på praksisdrift og andre rettslige sider ved tannlegepraksis. I Tidende nr. 11 2006 hadde advokat Knut Kjølstad en av flere interessante artikler vedrørende helserelaterte juridiske problemstillinger. Den nevnte artikkel omhandlet tannlegers plikt til å motta og behandle pasienter relatert til øyeblikkelig hjelp-plikten i helsepersonellovens § 7.

Undertegnede tok i sin tid helserett spesialfag som en del av juridisk embetseksamen i 2002, og problemstillingen som ble diskutert av Kjølstad var et sentralt tema i min spesialoppgave. Med utgangspunkt i oppgaven ønsker jeg å utdype de problemstillinger som ble drøftet i Kjølstads artikkel.

Plikten til øyeblikkelig hjelp er blitt sett på som en presisering eller profesjonsplikt som strekker seg lengre enn straffelovens § 387 som sier at enhver skal yte øyeblikkelig hjelp dersom «noen er i øiensynlig eller overhengende livsfare». Av dette følger at det stilles strengere krav til helsepersonell enn til «folk flest» når det gjelder å yte øyeblikkelig hjelp.

Det er heldigvis svært sjelden en tannlege står overfor den type øyeblikkelig hjelp som er beskrevet i straffeloven i sin tannlegepraksis. I forarbeidene (Ot prp nr 13, 1998–99) poengteres at det skal «ganske mye til for at plikten skal inntre.» Videre i forarbeidene spesifiseres de tilfeller der plikten helt klart vil inntre og disse kan inndeles på følgende måte:

1. Dersom behandling er nødvendig for å gjenopprette og/eller vedlikeholde vitale funksjoner. Sagt på en annen måte, de tilfeller der det står om livet.
2. Å forhindre og/eller begrense alvorlig funksjonsnedsettelse som følge av skade eller sykdom.
3. For å gi adekvat smertebehandling av kortvarig art.

Selv om det skal «ganske mye» til for at plikten skal inntre, fremkommer det av de opplistede tilfeller at tannleger i gitte situasjoner har en udiskutabel plikt til å hjelpe, blant annet ved behov for akutt (kortvarig) smertebehandling. I vår bransje bør en også merke seg at det før lovendringen i 2001 (fra tannlegeloven til helsepersonelloven) kun var tannleger som hadde plikt til å yte øyeblikkelig hjelp. Etter at helsepersonelloven ble innført har alle typer autorisert helsepersonell plikt etter den samme bestemmelsen, hvilket vil si at også tannhelsesekretærer, tannteknikere og tannpleiere omfattes.

Når det gjelder tannlegers etterlevelse av øyeblikkelig hjelp-plikten ved andre tilfeller enn akutt smertebehandling, er det etter min oppfatning tradisjon for å strekke seg langt. Utslåtte tenner, moderate til sterke smertetilstander og hevelser av enhver karakter er alle tilstander jeg vil hevde tannleger flest ser på som utløsende for øyeblikkelig hjelp-plikten.

Hva som kan defineres som alvorlig funksjonsnedsettelse som nevnt under punkt 2, gir også rom for et visst skjønn. Som tannleger er vi stort sett de eneste som kan hjelpe en pasient til å gjenopprette normal tyggefunksjon, og likeså til å bidra med å gjenopprette et sosialt akseptabelt utseende. Likevel er det uvisst om disse områdene i ethvert tilfelle omfattes av det lovgiver har ment å skulle rammes av plikten til øyeblikkelig hjelp, og som i neste omgang vurderes som pliktbrudd etter helsepersonelloven.

Hvem skal utføre den øyeblikkelige hjelpen?

Tannleger i en øyeblikkelig-hjelp situasjon står ofte overfor en problemstilling i forhold til helsepersonellovens § 7, 3. ledd som sier at «plikten gjelder ikke i den grad annet kvalifisert personell påtar seg ansvaret for helsehjelpen».

Dette vilkåret sammenholdt med forsvarlighetskravet i § 4, 2. ledd om henvisning til en med høyere kompetanse, gjør at en i visse situasjoner kan være i tvil om det er forsvarlig å starte akuttbehandling. Et typisk eksempel er visdomstenner som man i en normal situasjon ville henvist videre, men som man i en akutt situasjon vil føle seg forpliktet til å behandle selv.

Det finnes ingen fasit på hvor forsvarlighetsgrensen går i en slik situasjon, men det er utvilsomt at det ikke vil stilles samme krav til vurderingen av egen kompetanse i en øyeblikkelig-hjelp-situasjon som i en nøye planlagt behandlingssituasjon.

Satt på spissen kan dilemmaet i en akuttsituasjon være om man vil risikere å bryte loven ved ikke å hjelpe, eller å bryte loven ved å utføre uforsvarlig behandling.

Hva så med å henvise til en annen i henhold til helsepersonelloven § 7, tredje ledd?

Det finnes lite rettspraksis på området. Av kjente tilsynssaker kan nevnes en tannlege som ble innklaget til tilsynsmyndighetene for å ha brutt øyeblikkelig-hjelpplikten ved ikke å rykke ut ved en alvorlig tannskade. I stedet for å sørge for at pasienten ble fraktet til tannklinikken, instruerte han legen som var på vakt på sykehuset til å utføre den akutte traumebehandlingen. Sykehusets personell var verken kvalifisert til å sette dental lokalanestesi, ta dental røntgen eller reponere tenene. Pasienten hadde store smerter i tre dager før han fikk tannbehandling, og tannlegen ble innklaget til tilsynsmyndigheten. Tannlegen fikk en advarsel for forholdet for ikke å ha forsikret seg om at den han overlot ansvaret til hadde den nødvendige kompetanse.

Dersom en ikke kan sørge for at annen kvalifisert hjelp kan skaffes er en selv pliktig etter loven.

blikkelig hjelp etter helse-

Har man plikt til å yte øyeblikkelig hjelp dersom pasienten ikke kan betale?

Et av hensynene som veier tungt innenfor helserettens område er at hjelpen skal gis til den som trenger det mest. Dette hensynet er i sterk kontrast til de fleste andre samfunnsområder hvor den som er først ute, eller den som har best betalingsevne oftest stiller først i køen om godene. Det vil si at plikten til å yte øyeblikkelig hjelp går foran, uansett om det sitter pasienter med god betalingsevne på venterommet, og den som har behov for øyeblikkelig hjelp aldri kommer til å betale.

Overholdes plikten av tannlegene?

Selv om hjelpen praktiseres i svært ulik grad, er det min oppfatning at tannleger har praktisert plikten mer omfattende enn det som er ment fra lovgivers side. En av grunnene til dette tror jeg er NTFs etiske regler som synes å være dypt forankret i den norske tannlegestanden.

Temaet reguleres av NTFs etiske regler § 4, og ordlyden er svært lik lovens. Innen medisinsk etikk er «barmhjertighet viktigere enn rettferdighet», og denne etiske normen følges også stort sett av tannleger.

Hva med annen behandling?

Kjølstad diskuterer i sin artikkel plikten til å motta og behandle pasienter utenom øyeblikkelig hjelp. NTFs etiske regler forbyr NTFs medlemmer å utelukke pasientgrupper fra sin praksis. Denne etiske regelen gjenspeiler likhetsprinsippet som etisk norm. Loven derimot stiller ingen slike absolutte krav, selv om prinsippet kommer til uttrykk enkelte steder i f. eks. pasientrettighetsloven.

Pasientene har dermed ingen lovfestet rett til behandling i den private tannhelsetjenesten, det er opp til tannlegen å akseptere en pasient eller ikke. (En helt annen sak er det selvfølgelig

dersom tannlegen har en avtale med en offentlig instans om å motta pasienter.) Et annet aspekt er imidlertid om avvisning er i tråd med forsvarlighetskravet, og ikke minst kravet til omsorgsfull hjelp dersom pasienten ikke har noe annet sted å henvende seg. Jeg tror likevel ikke slik unnlattelse rammes av det lovgiver har ment med kravet til forsvarlighet.

En klage på avvisning fra en privatpraktiserende tannlege vil derfor neppe føre til noen reaksjon fra tilsynsmyndighetene.

*Aleidis Løken
tannlege og jurist
Advokatfirmaet Riisa & Co*

Vi vil gjerne ha e-postadressen din

Sekretariatet vil gjerne ha e-postadressen til alle medlemmer som har slik adresse. Det enkleste både for dere og oss er at du sender oss adressen samtidig som du registrerer et passord for medlemssidene på nettstedet, www.tannlegeforeningen.no.

Gå inn på Medlemssider øverst til høyre på startsidene. Da kan du klikke her for å få passord. I neste bilde må du registrere deg med medlemsnummer, e-post, fødselsdato og et valgt passord.

Da vil du få adgang til medlemssider og medlemsregister, og vi har e-postadressen din.

Sekretariatet